

GENERALDIREKTØREN

DR Byen

Emil Holms Kanal 20

DK-0999 København C

T +45 3520 3040

www.dr.dk

Maria Rørbye Rønn

T +45 35203040

E mrr@dr.dk

19. maj 2017

Kære

Du har den 24. januar 2017 klaget over P1-programmet "Løgner om operation Bøllebank", som er blevet sendt den 5. januar 2017. Efter at redaktionen afviste din kritik den 3. februar 2017, har du klaget videre til lytternes og seernes redaktør. Han har nu gennemgået sagen og udarbejdet en indstilling til min afgørelse.

Jeg fremsender hermed indstillingen, hvis konklusion jeg har valgt at følge.

Med venlig hilsen

Maria Rørbye Rønn

Generaldirektør

Kopi: Journalen

Jurachef Peter Skov

Etikchef Inger Bach

Redaktionschef Judith Skriver

Om selve Operation Bøllebank

Den 29. april 1994 blev den svensk-bemandede observationspost i Bosnien, Tango 2, lidt nordøst for byen Kalesija, beskydt af serbiske styrker, og svenskerne anmoder om assistance. Observationsposten lå tæt på grænsen til Serbien. Den danske kampvognseskadron rykkede ud med i alt syv kampvogne og en pansret mandskabsvogn. 1. deling skulle – ifølge planen – køre frem til observationsposten, mens de tre kampvogne i 2. deling blev ved byen Sarachi og beskød de serbiske stillinger. De danske kampvogne blev beskydt og besvarede ilden. I alt blev der affyret 72 granater uden tab af hverken svenske eller danske FN-soldater, men angiveligt lykkedes det de danske styrker at tilføje de serbiske styrker betydelige tab. Officielt blev 9 serbere dræbt. Uofficielt omkring 150, hvoraf hovedparten omkom, da et ammunitionsdepot blev ramt.

Baggrunden for den danske deltagelse skal findes i et beslutningsforslag fra Folketinget fra den 17. august 1993¹. FN's sikkerhedsråd vedtog den 6. maj 1993 resolution nr. 824, hvori de overvejende muslimske byer Sarajevo, Tuzla, Zepa, Goradze, Bihac og Srebrenica, der igennem længere tid har været under serbisk belejring, erklæredes for »sikre områder« under FN's beskyttelse. På et ekstraordinært nordisk forsvarsministermøde i august 1993 besluttede de nordiske lande, hvorledes deres bidrag til beskyttelse af de sikre zoner skulle se ud. På mødet i Stockholm gav Danmark tilslutning til at stille med en kampvognseskadron. I alt 10 middeltunge kampvogne af typen LEOPARD. Eskadronen vil blive udvidet med et forstærket logistisk element, omfattende mekanikerpersonel, reservedele, forsyninger og transportkapacitet, til at støtte eskadronen. Eskadronen vil samlet være på ca. 115 soldater. Den danske eskadron bliver placeret ved Tuzla, tæt på den serbiske grænse. Den danske eskadron indgår i den nordiske bataljon, NORDBAT 2, hvor svenskerne havde den ledende og koordinerende rolle som den største nordiske bidragsyder.

Militære termer

Den nordiske bataljon NORDBAT 2 havde ledelsen over syv eskadroner/kompagnier, hvoraf den danske i Camp Gønge var den ene af dem. Klager var næstkommanderende i NORDBAT 2, og chefen var den svenske oberst CS. DANSQN er navnet på den danske kampvognseskadron med forstærket logistikelement (ca 110 mand i alt), som indgik i NORDBAT 2.

¹

Eskadronen bestod af tre delinger med tre kampvogne i hver deling. Hver deling har en delingsfører. Den tiende kampvogn er en "chefkampvogn", der tilhørte eskadronchefen. Den tredje deling var i reserve og deltog ikke i kampen. En besætning på en kampvogn består af kampvognskører, kampvognshjælper, kampvognsskytte og kampvognskommandør

DANSQNs hovedkvarter hed Camp Gønge.

Foruden chefkampvognen var NORDBAT2's ledelse til stede under Operation Bøllebank. Det var klager og oberst CS. De kørte i en PMV, som står for pansret mandskabsvogn. Den kaldtes også for bataljonens fremskudte kommandostation. Eskadronen havde to radionet. Eskadronsnettet var til kommunikation internt mellem kampvognene og med henblik på, at eskadronchefen kunne styre dem. Bataljonsnettet var til kommunikation mellem bataljonen og eskadronchefen. Ifølge klager var al kommunikation under Operation Bøllebank på eskadronsnettet.

Gennemgang af sagen.

Udsendelsen "Løgner om Operation Bøllebank"

Dokumentaren bringes den 5. januar 2017 på DR P1.

I programomtalen til den halv time lange dokumentar står der: *"Den 29. april 1994 nedkæmpede danske kampvogne under FN-flag serbiske styrker under borgerkrigen i Eks-Jugoslavien og vandt hæder, ære og omtale verden over. Lederne af Operation Bøllebank, major (CR) og oberstløjtnant (LRM), har siden i officielle papirer, avisartikler, foredrag, bøger, radio og tv gengivet, hvordan de to ledte de danske kampvogne til sejren.*

Men nu står en række af de soldater, der sad i kampvognene dengang, frem. De siger, at den officielle fortælling om Operation Bøllebank er løgn og de beskylder deres chefer for mangelfuld ledelse.

Journalist Kasper Søgaard har lavet radiodokumentaren 'Løgner om Operation Bøllebank', med udgangspunkt i et 10 år gammelt interview med den afdøde kampvognskommandør (EK)."

Programmet former sig efter et anslag med en række udtalelser fra DR's kilder som en krydsklipping mellem DR's tre nulevende åbne kilder, alle tjenestegørende soldater dengang i 2. deling, og enkelte klip fra afdøde delingsfører EK, optaget på en diktafon i 2006. Slutteligt konfronteres den daværende chef for eskadronen, CR samt klager, tidligere næstkommanderende ved NORDBAT 2, med en række af udsendelsens påstande. Den afdøde delingsfører samt hans nærmeste soldaterkolleger i 2. deling beskriver her en operation, hvor ledelsen begik alvorlige fejl og udsatte mandskabet for livsfare. Den afdøde delingsfører fremsætter den påstand, at delingen ikke

modtog nogen ordre fra ledelsen. Den var fraværende under hele operationen. Først da kampen var overstået, organiserede klager – og ikke eskadronens daglige chef oberst CR – tilbagetrækningen. Udsendelsen beskriver med DR's kilders udsagn, hvordan oberst CR lå under for klager, der var næstkommanderende i hele bataljonen. Klager beskrives i dokumentaren som den farverige og legendarisk amerikanske general Patton med hang til cigarer og cognac.

Klagesagen

Sagen rummer en række navne og betegnelser, der er vigtige for forståelsen af problemstillingen. Alle navne på omtalte soldater m.m. er anonymiseret. Der findes et oversigtsbilag, som forklarer hvilke positioner, de enkelte omtalte kilder havde under Operation Bøllebank.

Den 24. januar 2017 klager _____ (i det følgende benævnt klager) til DR over DR P1 dokumentaren "Løgner om operation Bøllebank", som blev bragt den 5. januar 2017. Klager skriver, at i henhold til god presseskik skal medier bringe korrekt information, i det det bør kontrolleres, om de oplysninger, der gives eller gengives, er korrekte. Det finder klager ikke er tilfældet. Dertil kommer, at tilrettelæggeren – ifølge klager – er farvet af personlig interesse. Endvidere påpeger klager, at oplysninger, der kan være skadelige, krænkende eller virke agtelsesforringende for nogen, skal efterprøves i særlig grad, inden de bringes, først og fremmest ved forelæggelse for den pågældende. I det følgende er klagers hovedpåstande gengivet i hovedpunkter markeret med en stjerne ud for hvert punkt.

*Klager skriver, at dokumentaren er et partsindlæg fra journalistens side. Klager henviser til, at klager selv har en lydoptagelse af det interview, som journalisten foretog med klager den 14. december 2016. Klager skriver: *"Jeg antyder under interviewet, at han (tilrettelæggeren) ikke virker neutral, hvorfor han efter 26 minutter og 6 sekunder anfører: "Jeg har meget stor tillid til (EK) og det tror jeg også, at mange i enheden har. Jeg tror ikke, at (EK) var interesseret i at fortælle en røverhistorie." Da jeg anfører, at jeg har flere kilder, der støtter min udgave af historien, end han har, udtaler han efter 29 minutter og 7 sekunder: "Jeg er en journalist, der har talt med (EK). Han fortæller en anden historie. Jeg kan godt forstå din reaktion. Det kan godt være, du har en pointe. Jeg tror ikke, at du har en pointe." Og efter 30 minutter og 28 sekunder: "Jeg tror ikke, der blev sagt noget på nettet". Det virker, som journalisten havde bestemt sig for, at der fra ledelsens side ikke blev sagt noget på nettet,"* skriver klager.

*Klager skriver, at det ikke bare virker som om, at journalisten ikke tror på klagers forklaringer. Han tror heller ikke på CR´s (se bilag) forklaringer, da denne interviewes den 3. januar. Han – skriver klager – (journalisten) ringer på min opfordring til delingsføreren for 1.deling (CRA Se bilag), der forsikrer ham om, at der var trafik på nettet. Men ham tror journalisten heller ikke på, konkluderer klager og skriver videre: *”Han tror heller ikke på skytten (JBK. se bilag) for 2. vognen i 2.deling, der tydeligt hører min ildåbningskommando.”*

Klager beskriver, hvordan han gentagne gange under interviewet forsøger at gøre journalisten opmærksom på, at der også var svenske soldater med, som vil kunne belyse sagen, men klager konkluderer, at journalisten tilsyneladende ikke agter at følge den svenske vinkel.

Klager skriver: *”Journalisten agter – lige meget hvad jeg siger – at udsende sin agtelsesforringende udsendelse, hvorfor jeg efter at have fremlagt alle de kilder, der er uenige med hans historie efter 27 minutter (henvisning til klagers lydoptagelse) og 34 sekunder siger: ”Jeg tror ikke, at du er i stand til at vurdere det, der er sket lige nu, så jeg vil bede dig om at spille det her bånd for din redaktionschef.” Dette har ingen indvirkning, hvorefter jeg efter 30 minutter og 59 sekunder igen siger: ”Jeg har lagt mærke til, at du er holdt op med at optage, jeg synes bare, at du gør dig selv og din station en tjeneste ved lige at gå hjem og spille dette bånd for din redaktionschef.”*

*Klager fremfører i sit skrift, at der sker en kraftig selektion i de oplysninger, som tilrettelæggeren benytter sig af. Konkret er det klagers påstand, at dokumentaren tager fejl vedrørende begrebet en FN-operation, som der var tale om. I en FN-operation anvendes der andre principper i kamp, den dem, der normalt gælder, skriver klager. Citat: *”I en FN-operation anvendes anderledes principper end at køre klassisk ild og bevægelse. Journalistens kilders kritiske indlæg om den anvendte taktik er ikke relevante under en FN-operation. Der anføres ikke på noget tidspunkt i dokumentarudsendelsen, at der var tale om en FN-operation. Jeg finder det betænkeligt, at ingen af mine forklaringer om, at dette var en FN-operation, er medtaget i dokumentaren, og at alle kommentarerne til de ”graverende ledelsesmæssige fejl” alle refererer til en krigsmæssig operation, hvor principperne er ganske anderledes end under en FN-operation. Operation Bøllebank var en operation, der var godkendt af den britiske generalløjtnant Rose, der var chef for Bosnien med hovedkvarter i Sarajevo. Dermed var hele operationen godkendt af FN. Af planen fremgik, at FN-køretøjer skulle opmarchere på pladsen i Saraci, idet FN skulle anvende denne som udgangspunkt for alle bevægelser langs fronten.”*

I et bilag til sin klage uddyber klager temaet. Her henviser klager til, at DR har tilsidesat såvel klagers som den daværende eskadronchefs forklaringer med henvisning til en tidligere chef for Hærens Kampskole, oberst (OB) samt en uddannelsesofficer. Ifølge DR´s tolkning af disse kilder er der ikke forskel på en FN-operation og en ikke FN-operation. Klager påpeger, at den pågældende uddannelsesofficer var premierløjtnant og handlede efter klagers ordrer, da klager var ansvarlig for uddannelsen af de danske soldater i DANSQN. Uddannelsen vedrørende ildåbning stod klager således for. Endvidere påpeger klager (der henviser

til en mail, som klager har modtaget fra O.B.) at obersten for Hærens Kampskole, OB., ikke har udtalt sig til DR på den måde, som DR udlægger ham. Klager henviser i almindelighed til sin position som tidligere faggrubeleder i operationer og logistik på forsvarsakademiet, som den, der har skrevet den danske FN-doktrin samt været udlånt til FN i to år for at skabe og tilrettelægge FN's højeste uddannelse samt at klager har været chef for Hærens Kampskole og desuden var til stede under Operation Bøllebank.

Klager forklarer, at man under en FN-operation ikke bare kan *"skyde løs på alt, hvad der bevæger sig,"* som klager udtrykker det. Derfor er almindelig ild og bevægelse ikke tilladt, idet man risikerer at skyde mod nogen, der ikke har åbnet ild mod én selv. Klager henviser til, at FN tager dette meget seriøst, og selv giver klager udtryk for, at stemningen var anspændt, da et FN afhøringshold afhørte klager efter Operation Bøllebank. Den lettede først, mener klager, da klager forklarede afhøringssteamet, at soldaterne netop ikke havde nedkæmpet to af serbernes kampvogne, *"fordi de havde kolde kanonrør"* (hvilket betyder, at man med termisk sigte kunne se, at de pågældende kampvogne ikke havde affyret skud, for så ville friktionsvarmen have udviklet varme kanonrør.)

Selv mener klager, at det var årsagen til, at han ikke blev tiltalt for at have givet ildåbningsordren.

Klager slutter punktet med at konkludere, at DR's kilder ikke har de uddannelsesmæssige- og erfaringsmæssige forudsætninger for at udtale sig om ild og bevægelse i den konkrete FN-operation. Alligevel vælger DR's tilrettelægger, ifølge klager, at konkluderer vedrørende taktikken i strid med klagers ord.

*Klager nævner, at han finder det besynderligt, at journalisten ikke har ønsket at inddrage svenske kilder. Klager påpeger, at den fremskudte kommandostation (i praksis klagers PMV) var bemanded med tre svenske besætningsmedlemmer og fem svenske officerer. Klager nævner navnene på de svenske kilder, der ville have kunnet bekræfte, at klager faktisk sendte en kommando fra vognen, da klager holdt i byen Kalesija.

Klager påpeger endvidere, at operationen blev overvåget fra bataljonens operationsrum, som var bemanded med den stedfortrædende stabschef, en vagthavende officer og noget stabspersonel. Ingen derfra er blevet interviewet, påpeger klager. Var de det, ville den vagthavende officer, kaptajn TB (se bilag) have fortalt, at hele vagtholdet fulgte radiokorrespondancen, og at alle hørte ildåbningskommandoen.

*Klager kritiserer at DR-journalisten udelader alle de kilder i den danske eskadron, der har hørt klagers ildåbningskommando. Herunder delingsfører CRA fra 1.deling, som har bekræftet ildåbningskommandoen. To af journalistens hovedkilder (JH og UA) befinder sig på samme kampvogn i 2.deling som skytten (JBK), der -ifølge klager- har hørt ildåbningskommandoen. Denne skytte har DR's tilrettelægger ikke ønsket at inddrage i dokumentaren på trods af, at han befandt sig sammen med DR's kilder. Klager påpeger, at samlet set er der ti kampvognssoldater, som enten har hørt ildåbningsordren fra klager/og eller eskadronchefen på radionettet. Ikke alle kan dog bekræfte ordren, kun at der var radiotrafik. Men journalisten har ikke medtaget én

eneste af disse kilder i dokumentaren, hvilket strider mod god presseskik, lyder klagers opsummering.

Klager skriver sammenfattende om hændelsesforløbet og skildringen i dokumentaren under dette punkt: *"I dokumentaren konkluderer journalist Kasper Søegaard (13:58) "2.deling går i stilling ved byen Saraci og åbner på eget initiativ ild mod de serbiske stillinger for at sikre dækning af den livsfarlige fremrykning." Samt "de danske kampvogne sender således uden (15:38) (C.R.) eller (L.RM's) ledelsesmæssige medvirken 72 granater efter de serbiske stillinger. Først da kampen er forbi, melder LRM sig på radioen og organiserer tilbagetrækningen." Jeg kan forstå, at journalisten kan konkludere, at ingen af hans kilder har hørt radiokorrespondance på nettet. Jeg forstår ikke, at han kan konkludere, at fordi hans kilder ikke hørte trafik på nettet, så var der ingen radiotrafik. At udelade alle andre kilder, der ikke passer ind i historien, kan ikke være god presseskik."*

*Klager mener, at beskrivelsen af dennes drikkevaner skildret i dokumentaren er unfair og i strid med god presseskik. Omkring 19 minutter inde i dokumentaren henviser klager til følgende citat: *"Ifølge (JH) og PL drikker han (CR) og LRM åbenlyst mere end de to genstande, der er tilladt."*

Klager pointerer, at det ville have været relevant, at denne oplysning, som er agtelsesforringende, var blevet efterprøvet i særlig grad og som minimum forelagt klager. Klager føjer til, at han ikke var en del af den danske eskadron, og at han ikke var underlagt dens regler og heller ikke var indkvarteret sammen med eskadronen. Klager boede i NORDBAT 2's hovedlejr 9 kilometer fra Camp Gønge, der hvor den danske eskadron holdt til. Derfor mener klager ikke, at DR's hovedkilder, JH og PL kan have haft mulighed for at vurdere, hvor meget eller hvor lidt klager drak på noget tidspunkt. Til støtte for sin forklaring fremlægger klager et bilag, som klager har rekonstrueret på baggrund af klagers egen dagbog. Her skriver klager: *"Det kan indledende fastslås, at jeg aldrig overnattede ved den danske eskadron hold 2 (DANSQN) og heller ikke var en del af eskadronen. Jeg boede i Camp Odin ved hovedkvarteret NORDBAT " ca. 9 km væk fra DANSQN. "*

Bilaget beskriver med datoer klagers rejsemønster. I alt, skriver klager, besøgte han DANSQN 45 gange i perioden 21. marts til 24. september 1994. Ud af disse gange blev der drukket alkohol ved 8. besøg.

*Klager bestrider korrektheden af det udsagn, som kommer i dokumentaren på tidskode 24:56. Her siges: *"DR P1 dokumentar er kommet i besiddelse af (CR's 5.punkts befaling, der ligger til grund for operation Bøllebank. Ifølge planen er det meningen, at 2. deling skal køre forrest og gå i stilling inden fremrykningen mod Kalesia. Men (CR) laver om på rækkefølgen undervejs, hvilket betyder, at 1.deling kommer til at spærre for 2. delings muligheder for at gå i stilling."*

Klager skriver, at dette er ukorrekt. Eskadronen blev ikke om aftenen den 29. april 1994 indsat efter en skriftlig fempunktsplan. I stedet, skriver klager, indkaldte eskadronchefen CR, efter at alarmerne gik, til et møde mellem eskadronchefen, dennes næstkommanderende (JCBN), de tre delingsførere (CRA, afdøde EK samt H LC) samt enkelte andre. Eskadronchefen gav en mundtlig befaling ved den lejlighed. Som følge

af denne fik 1. deling ordre til at køre forrest frem til pladsen i Saraci og på ordre rykke frem til Tango 2.

2. deling fik ordre til at rykke frem til pladsen i Saraci, gå i stilling der og støtte på ordre. Klager påpeger, at journalisten Kasper Søegaard bringer en fejlagtig fremstilling ved i dokumentaren at hævde, at *"(eksdronchefen CR) laver om på rækkefølgen undervejs."* Klager fremlægger mails, der skal dokumentere, at eskadronchefen, dennes næstkommanderende samt to ud af tre delingsførere bekræfter, at det var den mundtlige befaling som skitseret ovenfor, der var gældende under slaget og ikke den fem-punkts befaling, som DR's kilder støtter sig til. Derfor taler dokumentaren usandt, mener klager. Det er i strid med god presseskik at bringe beviseligt falske påstande og urigtige oplysninger i en dokumentarudsendelse, skriver klager.

*Klager skriver, at det er i strid med god presseskik, når dokumentaren hævder, at først da kampen er forbi, melder Lars Møller sig på radioen for at organisere tilbagetrækningen. For det første har klager under interview den 14. december 2016 med DR fortalt, at det er eskadronchefen, der organiserede tilbagetrækningen. Det samme har eskadronchefen fortalt journalisten fra DR. For det tredje henviser klager til et gammelt interview fra TV2 Nord fra 1996, hvor DR's hovedkilde, JH, dengang sagde noget andet, end det han fortæller DR. I 1996 sagde kilden, at det var chefen, der organiserede tilbagetrækningen. JH har, ifølge klager, siden forklaret, at han med chefen ikke mente sin eskadronchef, men netop klager, som var næstkommanderende i NORDBAT 2.

For det fjerde påpeger klager, at to svenske soldater på chefvognen (hjælperen S. og skytten B.) bekræfter, at det var eskadronchefen, der organiserede tilbagetrækningen. For det femte bekræfter kommandøren af 3. vognen, at han får ordren fra eskadronchefen C R fire gange under træfningen. Disse kildeudsagn strider mod dokumentarens oplysninger, påpeger klager.

*Den såkaldte "radiolog", som omtales i dokumentaren, er slet og ret et falsum, konstrueret 22 år efter slaget til brug for dokumentaren, hævder klager i sit bilag til klagen. Klager har som underpunkt en kritik af, at han trods gentagne forespørgsler ikke har kunnet få en kopi af denne radiolog hos DR. Loggen angives i dokumentaren at være en afskrift af den sidste radiokorrespondance på nettet inden ildåbningen. Ifølge denne og DR's udlægning, mener klager, så er den konstrueret for at vise, at 2. deling ikke kunne komme i kontakt med cheferne og endte med selv at beslutte at åbne ild mod serberne.

Klager beskriver i sin omtale af radiologgen, at den ikke har været kendt før radiodokumentaren. Klager gør gældende, at selve begrebet en "radiolog" ikke findes eller kendes fra netop den type operationer. Den stammer ikke fra DANSQNs hovedkvarter. Klager påpeger, at den ikke stammer fra NORDBAT 2's hovedkvarter, for her kunne man godt høre, hvad der foregik.

Klager mener ikke, at der overhovedet har været tid til at gennemføre en sådan radiokorrespondance. Endvidere påpeger klager i sin gennemgang af radiologgen, at én af DR's primære kilder, sergent J.H. tilbage i et interview fra 1996 (TV2 Nord) ikke nævner radiologgen med ét ord. Heller ikke *den "omfattende opkaldsprocedure for at*

få fat i eskadronchefen”, som klager udtrykker det, nævnes. Dette leder klager til den konklusion, at radiologgen er et falsum.

*Sammenfattende er dokumentaren unfair, ensidig og fejlagtig, lyder det fra klager.

Efter at klager har modtaget svar fra DR redaktionschef for P1 dokumentar på sin oprindelige klage, henvender klager sig til mig, da han ikke er tilfreds. Den 27. februar modtager jeg en klage over god presseskik fra klager. Han har i mellemtiden modtaget svar fra DR, som han ikke er tilfreds med. Klager sender til støtte for sin sag en række mails fra korrespondance med soldater og hovedaktører under Operation Bøllebank samt andre kilder. Klager fremsender ligeledes et notat på baggrund af sine egne dagbogsoptegnelser, samt han fremsender den danske version af den officielle rapport forfattet til FN og de pågældende lande, Danmark og Sverige, umiddelbart efter slaget.

Jeg vil nedenfor i detaljer gennemgå samlet de to svar fra DR til klager. Men her kort sammenfatte klagers fjorten punkter, som i hovedsagen er de samme klagepunkter, som er gennemgået i forhold til klagen fra den 24. januar, dog med enkelte supplerende detaljer. Klagen er formet som retoriske spørgsmål til lytternes og seernes redaktør. Jeg har dog her gengivet dem som de påstande, de i virkeligheden er, og som klager gerne vil have efterprøvet.

- 1) Dokumentaren er ikke et klassisk journalistisk valg, men udtryk for et partsindlæg fra afdøde delingsfører EK´s side.
- 2) DR dokumentars tilrettelægger, Kasper Søegaard, træffer en yderst tvivlsom og militært set fejlagtig journalistisk vinkling af oplysninger vedrørende FN-operationen. Derfor er kritikken i dokumentaren ikke korrekt. DR kan ikke foretage en taktisk afvejning på et konkret område.
- 3) Tilrettelæggeren lyver ved at hævde – i strid med sandheden – at eskadronchefen lavede om på rækkefølgen for kampvognsdelingernes ageren under operationen.
- 4) DR konkluderer fejlagtigt, at der ikke har været trafik på radionettet på trods af, at 18 kilder har hørt det modsatte med meldinger fra ledelsen.
- 5) DR konkluderer fejlagtigt, at det kun var 2.deling, der var i kamp, fordi de skød. Det er kun kilder fra 2. deling, som dokumentaren hører på. Det er forkert af DR kun at lade de soldater, der skød, have ret til at udtale sig. Alle, der deltog i operationen, var at betragte som i kamp, mener klager.
- 6) DR benytter kun kilder, der støtter DR´s udlægning. Således vil DR ikke tale med skytten på den kampvogn fra 2.deling, der skød aftenens første og sidste skud.
- 7) DR´s tilrettelægger, Kasper Søegaard, tilsidesætter en opfordring tre uger før udsendelsen til at medtage svenske kilder.
- 8) DR benytter selv en radiolog fra en PMV, der – ifølge DR´s definition – ikke deltog i kampen. Men DR afviser samtidig klagers 18 kilder, som – ifølge DR – heller ikke deltog i kampen.
- 9) DR bør udlevere radiologgen, som klager gentagne gange har krævet. Klager mener, at DR benytter sig af et falsum.

- 10) DR beskriver klager som en "drukmås" uden nogen form for troværdig dokumentation.
- 11) DR gør det til klagers egen skyld, at påstanden om druk ikke er forelagt ham. Det er en fejlbedømmelse.
- 12) DR afviser klagers oplysning om, at han ikke organiserede tilbagetrækningen på trods af dokumentation i bataljonsrapporten, som klager selv har skrevet.
- 13) Klager finder det urimeligt, at han ikke kan få udleveret DR's dokumentation fra bataljonsrapporten.
- 14) DR har ikke dokumentation i bataljonsrapporten for, at klager organiserede tilbagetrækningen.

DR's svar til klager

Jeg vil i det følgende referere redaktionschef Judith Skrivers svar til klager.

Den 6. februar 2017 besvarer redaktionschef Judith Skriver klagers kritik i henvendelsen af 24. januar 2017.

Om at være journalistisk forudindtaget skriver hun: *"Der er i udsendelsen foretaget et klassisk journalistisk valg – at vinkle på nye oplysninger. Det er ikke et spørgsmål om at være part i en sag, men handler om, hvilken vinkel, man vælger at anlægge på sagen. Her fokuseres på det faktum, at centrale kilder præsenterer en anden fortælling om en afgørende militær aktion. Udsendelsen ser således begivenheden gennem de nye kilders øjne, og informationerne krydstjekkes med andre kilder, der var til stede og deltagende i missionen. Både (CR) og du bliver forelagt oplysninger og får mulighed for at kommentere dem."*

Om FN-operationen slår redaktionschefen fast, at DR har lagt til grund at både uddannelsesofficeren ved enheden samt OB, tidligere chef for Hærens Kamp- og Ildstøttecenter, så er ild og bevægelse standard i hvilken som helst type operation, hvor soldater er under beskydning.

Til kritikken af den manglende brug af svenske kilder oplyser redaktionschefen til klager, at det er en journalistisk kildekritisk vurdering, at det ikke er relevant at inddrage kilder, der ikke deltog i operationen.

Redaktionschefen har i sit svar til klager henvist til, at redaktionen har valgt at se på den såkaldte danske radiolog og ikke på, hvad svenskerne måtte have hørt på aftenen. Denne såkaldte radiolog matcher det billede, som tegnes i udsendelsen, skriver redaktionschefen til klager. Endvidere skriver redaktionschefen til klager: *"Da kritikken af manglende brug af svenske kilder først optræder efter udsendelsen har været sendt, har det ikke været en overvejelse at inddrage den svenske radio-log."*

Vedrørende klagers kritik af trafik på nettet. Her skriver redaktionschefen til klager: *"Med hensyn til radiotrafik fortæller kilderne i udsendelsen, at de ikke modtager ordrer fra (CR eller fra dig, før du selv organiserer tilbagetrækningen. At det er dig, der organiserer tilbagetrækningen, dokumenteres af CS's bataljonsrapport (se bilag)."*

Om klagers kritik af udeladelse af kilder. I sit oprindelige svar til klager, skriver redaktionschefen, at DR har inddraget, hvad man finder er "de væsentligste kilder i forhold til Operation Bøllebank". *"Som tidligere nævnt mener P1 chefen ikke, at de svenske soldater deltog i operationen, og endelig mener chefen ikke, at det er relevant at tale med eksempelvis 1. delings delingsfører, da, som der står, "vi finder det mere relevant, hvorvidt de, der har brug for ordren (de der var i kamp) modtager den eller ej. CA var ikke i kamp. Han befandt sig på Tango 2."*

Svar vedrørende klagers kritik af manglende forelæggelse om alkohol. Her skriver redaktionschefen i sit oprindelige svar: *"Dine alkoholvaner er beskrevet af flere kilder. Også flere kilder end der er med i programmet. Det ændrer dog ikke ved, at vi burde have forelagt oplysningerne for dig, før de blev bragt i udsendelsen. Intervieweren fortæller mig, at det hænger sammen med, at interviewprocessen kørte af sporet, fordi du stort set udelukkende fokuserede på en tanke om, at udsendelsen byggede på en sammensværgelse, som DR skulle være indblandet i, hvilket selvfølgelig intet har på sig. Flere spørgsmål nåede aldrig at blive besvaret på grund af dette ensidige fokus."*

Vedrørende dokumentarens 5-punkts befaling og at lave om på rækkefølgen. Hertil skriver redaktionschefen: *"Vi får i udsendelsen nævnt kampvognenes tur ud af lejren i en forkert rækkefølge. Imidlertid er denne rækkefølge ikke relevant for kernen i udsendelsens kritik."*

Undervejs i behandlingen af sagen efter de første svar har DR P1 Dokumentar gjort nogle synspunkter gældende, som jeg refererer her: DR har talt med en lang række kilder, som ikke medvirker i programmet. Redaktionschefen skriver: *"Tilrettelæggeren Kasper Søgaard har talt med 21 af de 38 danske soldater, der deltog i operationen. Det havde ikke ændret programmets præmis at medtage en af disse. Det skulle vi have gjort af hensyn til balancen i programmet, som tidligere skrevet. Det er en fejl."*

Endvidere påpeger redaktionschefen, at redaktionen ikke har talt med de svenske soldater, der befandt sig i O-rummet. Det gjorde man ikke, fordi disse soldater – ifølge DR's oplysninger, ikke kunne følge med på det pågældende radionet på grund af de geografiske forhold. Samtidig skriver redaktionschefen: *"Det undersøttes af, at der i radiologgen fra O-rummet ikke er ført notater om ildåbningsordre og tilbagerækning."*

Redaktionschefen påpeger, at DR har forsøgt at kontakte skytten fra 2.deling, men at dette ikke er lykkedes. Hun oplyser videre, at DR har talt med andre soldater, som har talt med skytten, og over for dem har skytten tilkendegivet, at han ikke kan huske, hvem der gav ordren.

Endvidere svarer redaktionschefen, at man ikke har kontaktet den øverstbefalende svenske oberst for NORDBAT 2, fordi redaktionen har talt med de to øverstbefalende chefer for operationen, nemlig klager og eskadronchef CR. Men hensyn til klagers påstand om, at DR P1 Dokumentar har en forfejlet opfattelse af deltagelse i kamp, skriver redaktionschefen: *"Vi er ikke uenige i forsvarets definition. Det der menes i dokumentaren – men udtrykkes upræcist – er, at det*

handler om de soldater, som faktisk affyrede granater mod serberne. Med andre ord, dem der havde brug for en ordre om at åbne ild."

Redaktionschefen finder det unfair, at der i materialet refereres fra tilrettelæggerens mails til eventuelle medvirkende, og som klager har frembragt til støtte for sin sag.

Redaktionschefen nævner nogle kritikpunkter, som hun er enig i. Hun skriver:

1. *Rubrikken "Løgner om Operation Bøllebank" er ikke retvisende og er postulerende. Dokumentarens præmis er, at det er soldaterne, som åbnede ild mod serberne, der fortæller deres version af historien. Det er en klar fejl at bruge udtrykket løgn i denne sammenhæng.*
2. *Påstanden om at klager drikker er udokumenteret. Det er en påstand, som kilderne fremfører i dokumentaren. I denne sammenhæng er den krænkende, fordi den sættes sammen med kildernes opfattelse af, at der skete ledelsesmæssige svigt. Derfor er det en fejl, at denne påstand fremføres. Der er samtidig ikke sket en forelæggelse af påstanden. Dette er også en klar beklagelig fejl.*
3. *Balance i programmet: Der skulle have været en kilde i programmet, som kom til orde med klagers udlægning af episoden – ud over klager selv. Der er kilder, der, ligesom klager, mener, at der blev givet ordre til at åbne ild. For at få den rette balance, skulle en sådan kilde have været citeret i udsendelsen, så det stod klart for lytterne, at det ikke kun er klager, der bekræfter den officielle udlægning af episoden. Det er en fejl i programmet.*

Indstilling fra lytternes og seernes redaktør

Jeg vil i det følgende gennemgå de 14 punkter, som klagers mail til mig indeholder.

Ad1) Dokumentaren er ikke et klassisk journalistisk valg, men udtryk for et partsindlæg fra EK's side.

DR har truffet et redaktionelt valg om at bygge en dokumentar op om den optagelse, som tilrettelæggeren foretog i anden anledning med nu afdøde, tidligere delingsfører i 2.deling (EK) for mere end ti år siden. EK's forklaring er fundamentalt forskellige i forhold til den historieskrivning, som klager har bidraget til blandt andet gennem bøger og artikler. I indledningen af programmet præsenterer P1 dokumentar kilden EK, som man lovede ikke at bringe historien, så længe han var i forsvaret eller var i live. Men efter EK's død, har P1 valgt at bringe de gamle lydoptagelser fra tilrettelæggerens diktafon. I dokumentarens lydspor op til først interviewstump med EK, siger tilrettelæggeren: *"Der findes en anden version, og i dag 22 år efter har tre af operationens centrale deltagere valgt at fortælle offentligheden, hvad de mener er den virkelige historie om, hvad der skete den nat i Bosnien, hvor 72 granater ramte serbiske stillinger. Det er historien om ledelsesmæssige beslutninger, der udsætter danske soldater for unødigt livsfare, fortielser, alkohol og en kampvognsenhed, der er ved at gå op i limningen på grund af manglende tillid i offentligheden, og i forsvarets*

officielle rapport placerer de to ledere, der tog ansvar og handlede militærmæssigt korrekt.”

Herefter siger EK i et lydclip, der bruges til at understøtte præmissen om fejl og manglende ledelse: *”Jeg har aldrig vågnet badet i sved og tænkt: Åh, nej, hvad var det jeg lavede – aldrig. Det var så åbenlyst, at de var ude på at slå os ihjel, så det har jeg det fint med. Det har aldrig været et problem. Tværtimod så har det været et problem, når jeg ligger søvnløs om natten nogle gange, at det var så gennemført dårligt ført.”*

Ovenstående er kernen i programmet. DR har valgt at beskrive slaget Operation Bøllebank ud fra delingsfører EK’s kritik, som er en beskyldning mod klager og EK’s nærmeste foresatte, eskadronchef CR for ledelsesmæssig inkompetence, fejl, der bringer soldater i livsfare, alkoholmisbrug og manglende tillid blandt de soldater, hvis liv afhang af de to kritiserede ledere under Operation Bøllebank.

DR P1 Dokumentar har villet udfordre den fremstilling af det historiske militære begivenhedsforløb og fortælle oplevelsen set fra en ganske bestemt gruppe soldaters side – nemlig dem, der åbnede ild fra deres kampvogne mod de serbiske styrker. Det er ikke alene DR’s ret, men ligger inden for kerneområdet for DR P1 Dokumentars eksistensberettigelse. Heri intet problem.

Dokumentaren konkluderer imidlertid i sin titel, at der var en ”løgn” om Operation Bøllebank, og den fremsætter alvorlige og krænkende påstande mod klager i samme forbindelse. Det følger af DR’s etiske regler (kap1), at den slags påstande skal efterprøves i særlig grad. DR dokumentar betjener sig af tre åbne kilder, som alle var i 2. deling med DR’s afdøde hovedkilde, EK, og som støtter EK’s version. Det drejer sig om sergent JH, der var næstkommanderende i 2. deling, om PL, der var kommandør på en vogn i 2. deling og i mindre grad om UA, der var hjælper på en vogn i 2. deling. Til gengæld har tilrettelæggeren ikke nævnt andre kilder og deres udsagn. Her drejer det sig i særlig grad om de soldater, der var med i 1. deling sammen med cheferne eller de svenske soldater, der fulgte slaget fra bataljonens operationsrum og lyttede med på radionettet. Heller ikke den svenske øverstbefalende for NORDBAT 2, oberst CS, der var deltager i Operation Bøllebank, er kontaktet og benyttet. DR’s redaktionschef har undervejs i arbejdet og efter sit svar til klager føjet til, at der burde have været citeret én kilde med en anden opfattelse, så det stod klart for lytterne, at det ikke kun er klager, der bekræfter den officielle version af Operation Bøllebank. Redaktionschefen har påpeget, at DR har talt med en lang række kilder – 21 ud af 38 – der deltog i operationen. Ifølge redaktionschefen bekræfter kun to den officielle udlægning. Imidlertid er det den faktiske udsendelse, som etikken skal bedømmes på, og her er der ikke gjort noget forsøg på at diskutere disse anonyme kilders udsagn og værdi samt placering. Der kan naturligvis have været et hensyn til kildebeskyttelsen, som gør, at DR P1 Dokumentar ikke har kvalificeret i udsendelsen,

hvilke anonyme kilder, man betjente sig af. Omvendt må det forlanges, at når man fremsætter så alvorlige påstande, så kræver det stærkere og bedre dokumentation. I sig selv siger det forhold, at DR har talt med 21 soldater ikke meget. Det afhænger af, hvilket konkret kendskab de pågældende måtte have haft i forhold til de forhold, som de bruges som kilder til at belyse.

En særlig udfordring består i, at DR bygger dokumentaren op om en kilde, der for længst er død. Det er således ikke muligt at stille nye spørgsmål eller på anden måde afprøve de kildeudsagn, som EK som delingsfører kom med.

DR kan principielt benytte en afdød kilde som enhver anden kilde. Men som med alle andre kilder påhviler det den enkelte journalist, den enkelte redaktion og chefen for denne at foretage kildekritik – herunder af kilders motiver, troværdighed og validitet. Samt at tage stilling til de vanskeligheder, der kan være ved enhver kilde.

Her er der tale om en kilde, der af personlige og karrieremæssige grunde ikke har ønsket at give sin version, mens denne kilde var i live og ansat i forsvaret. Det bør kalde på forsigtighed og en særlig efterprøvelse af kildens oplysninger. Det er i sagens natur ikke muligt at spørge kilden ind til dennes version af begivenhederne, og også det bør kalde på yderligere forsigtighed fra DR's side, når man anvender den afdøde kilde. DR har efter det oplyste talt med samlet set 21 kilder, hovedparten anonyme for at efterprøve EK's påstande.

Klager vedlægger en mail fra tilrettelæggeren til daværende delingsfører HLC, som er sendt den 7. november 2016 som led i DR's research. (se bilag). Her svarer tilrettelæggeren den mulige kilde og tidligere soldater under Operation Bøllebank på, hvorfor dokumentaren skal laves. *"Det skal den fordi jeg har lovet EK det. Efter interviewet til bogen Udsendinge for Fred i efteråret 2006, hvor EK deltog, aftalte vi, at jeg ville hjælpe med at få den rigtige historie ud den dag han ikke længere var ansat i forsvaret – eller hvis skæbnen ville – hvis han skulle dø inden han var færdig med forsvaret. Desuden skal der ikke stå noget forkert i historiebøgerne."*

På det foreliggende grundlag kan jeg kun konstatere, at tilrettelæggeren har fundet EK's udtalelser så afgørende, at han ti år efter stadig føler sig bundet af et tilsagn om at bringe dem ud til offentligheden. Tilrettelæggeren karakteriserer i den mail nu afdøde EK's udtalelser som *"den rigtige version"* således at der *"ikke skal stå noget forkert i historiebøgerne."* Udtalelsen kan læses, så den sår tvivl om upartiskheden, men omvendt er det ikke muligt ud fra en løsreven sætning i mail at konkludere, hvad der har været den præcise hensigt med bemærkningen.

Klager har i sine skrifter til DR samt før og under interviewet med DR påpeget en række kilder, der var førstehandsvidner til slaget, men befandt sig et andet sted, nemlig i 1. deling, som var under beskydning og hvoraf to kampvogne skulle komme Tango 2 til undsætning. Det drejer sig blandt andet om mandskabet på chefpanservognen, samt den svenske oberst CS og delingsfører CA, som kørte frem

til den svenske observationspost, Tango 2. Det drejer sig også om de kilder, soldater, der befandt sig i selve observationsrummet i bataljonen og fulgte kampene fra en sekundær position. Endvidere er der nævnt en kilde, skytten JK, som befandt sig sammen med DR's tre kilder i 2. deling, men den pågældende har ikke den samme opfattelse af hændelsesforløbet, som det gengives i dokumentaren. Klager har vedlagt en mailveksling med den pågældende, hvor den daværende skytte giver udtryk for, at det var en ordre til at åbne ild, der kom fra klager. I et svar den 5. december 2016, skriver skytten i en mail til klager. Den modsiger den opfattelse af situationen, som DR's kilder fremstiller det. Skytten, som opholdt sig sammen med DR's kilder og var på samme kampvogn som én af DR's kilder, PL, skriver til klager: *"Som jeg husker det er det først da du melder ind "skyd" og det var os på FB der afgav de første skud mod en T12 kanon (selvfølgelig træf i første skud med en panser- smiley), derfor er jeg ret sikker på, det var da du kom med kommandoen, vi var nemlig lidt i tvivl før vi afgav første skud og snakkede om det på vognen."*

Redaktionen har ikke selv kunnet få skytten i tale. Men redaktionschefen for DR P1 Dokumentar har afvist skyttens forklaring, fordi P1 Dokumentar har talt med andre kilder – soldater – som har gengivet, at skytten skulle have ændret sin opfattelse. Dette må jeg tilsidesætte. I udgangspunktet har skytten som førstehåndskilde selv tilkendegivet, hvad han mener, at der foregik. Det skete i en mail til klager. Hvad skytten har haft af motiver for at skrive dette til klager, kan jeg ikke vide noget om. Men det er ubestridt, at det er skyttens egne ord i 2016 om hændelsesforløbet, som klager har gengivet i sin kritik. DR har kun, hvad DR har erfaret fra andre kilder på anden eller tredjehånd, og jeg er ikke bekendt med hvilke kilder og hvilke oplysninger, som DR i den sammenhæng støtter sig på.

Det overordnede billede, der tegner sig er, at der findes en række førstehåndskilder, som har en ganske anden opfattelse af slagets gang, sådan som klager også dokumenterer det gennem fremlæggelse af en temmelig omfattende mængde mails og udsagn. Det er også konstaterbart, som i tilfældet med skytten, at der blandt soldater, som deltog i slaget og var primære kilder hersker modstridende opfattelser af hændelsesforløbet. Der mangler en kvalificeret diskussion af kilderne. Alle kilder, der personligt deltog i Operation Bøllebank, er at betragte som førstehåndskilder til belysning af selve operationen, uanset om de befandt sig i 1. deling eller 2. deling. Det er indlysende, at de soldater i 2. deling, hvis historie P1 Dokumentar har villet skildre, er førstehåndskilder til, hvad der foregik, mens de holdt i stilling og besluttede at åbne ild mod serberne.

De kilder, der rykkede frem mod byen Kalesja og mod observationsposten Tango 2, er førstehåndskilder til, hvad der skete i det område. DR's kilder fremsætter i dokumentaren gisninger om, hvad der skete i 1. deling – navnlig i PMV'en og i chefkampvognen, men det er – gisninger.

DR har talt med 21 kilder, men der er ikke i dokumentaren oplysninger om, hvor disse anonyme kilder har befundet sig under slaget, hvorvidt de har været i 1. deling, i 2. deling eller eventuelt blot har været soldater i Camp Gønge og derfor kun 2. håndskilder, som bagefter har hørt om begivenhederne uden selv at have deltaget. Kort inde i udsendelsen siger daværende sergent JH, at det er den første store taktiske brøler, som bliver lavet den aften, med henvisning til, at køretøjerne er samlet, inden de deler sig, så 1. deling kører frem og 2. deling bliver tilbage. Det er *"no go og en grov begynderfejl,"* siger den medvirkende.

Senere kalder samme kilde eskadronens fremrykning for en beslutning, som udsætter danske og svenske soldater for unødigt livsfare, fordi fremrykningen sker ad en vej, der ligger helt åben mod de serbiske stillinger."

"En fundamental fejl, som mirakuløst ikke ender i tab af menneskeliv," siger kilden PL, der var kampvognskommandør i 2. deling.

Det havde været fair og rimeligt, om DR med så alvorlige beskyldninger også havde refereret og opvejet kildeudsagn fra kilder, der har en anden opfattelse, selv om det måtte være til støtte for de to ledere. Det vil være urimeligt at forlange, at DR skal kunne referere og kontakte samtlige kilder til brug for en dokumentar, men klagers materiale og indhentede oplysninger om skytten viser om ikke andet, at der selv blandt førstehåndskilder kan være ganske forskelligartede opfattelser af et hændelsesforløb, som alle har været en del af. DR's redaktionschef har da også erkendt, at balancen havde været bedre, hvis de havde citeret én kilde, som havde en anden opfattelse end de kilder fra 2. deling, som står frem i dokumentaren.

Ad.2

Klagepunktet lyder, at DR træffer en fejltagtig bedømmelse af begrebet ild og bevægelse i en FN-operation.

Der er ikke muligt for mig at afgøre, hvilke militærtekniske begreber, der er gældende for FN-operationer i forhold til almindelige taktiske operationer. Derfor her jeg indhentet et svar fra forsvarrets øverste ledelse, Den Værnsfælles Forsvarskommando. Den 4. april 2017, skriver oberst Jens Hvid Lønborg:

"Grundprincipperne er:

- Målet.
- Offensiven.
- Tyngde.
- Økonomi med kræfterne.
- Kræfternes sammenspil.
- Bevægelse.

- *Overraskelse.*
- *Sikring.*
- *Fleksibilitet.*
- *Moral og etik.*

Med iagttagelse af ovenstående, er svaret på spørgsmålet: " Er ild og bevægelse standard i en hvilken som helst type operation, hvor soldater er under beskydning?" Ild og bevægelse vil ofte indgå, men der er ikke tale om en ufravigelig standard."

Klager har fremsendt en mail af 3. januar 2017 fra DR's kilde på området OB. Den pågældende skriver til klager som opfølgning på en samtale, som OB har haft med DR dokumentarens tilrettelægger. Heri står: *"Hej Lars. Jeg er blevet kontaktet af den pågældende journalist i min egenskab af CH HKIC. Tror, at du har ramt ham med din bem. Omkring taktisk forståelse contra VPL og JDR. Han ønskede – til sin baggrund – at få afklaret og forstå, hvad der er god latin ifm. Taktisk føring m.v. Jeg afviste – naturligvis – at kommentere i relation til Bøllebank, men gav ham nogle generelle bemærkninger omkring føring i front, hvad EC rolle er, når først kampen er i gang."*

Over for dette står dokumentarens udlægning af samtalen med oberst OB. Heri siges: *"Chefen for Hærens Kamp- og Ildstøttecenter bekræfter over for P1, at ildstøtten skal være på plads inden en eventuel fremrykning."*

DR benytter i dokumentaren kildens udsagn således, at klager fremstår som en officer, der har foretaget en fejlslagen taktisk vurdering i felten i overensstemmelse med DR's kilder udlægning. Yderligere skriver redaktionschefen for P1 i sit svar til klager, at der ikke er forskel på en ikke- FN-operation eller en FN-operation. Samtidig peger redaktionschefen i sit svar på, at ild og bevægelse, ifølge oberst OB, er standard i *enhver type operation.*

DR dokumentar redegør ikke i selve dokumentaren for en FN-operation i forhold til en ikke FN-operation. Det er korrekt, at den daværende chef for Hærens Kampskole ifølge sine egne ord i mail til klageren helt generelt taler om taktisk føring, men han gør selv opmærksom på, at han netop ikke udtalte sig konkret om Operation Bøllebank.

Både klager og DR har hver især interesser i at udlægge oberst OB's faglige vurdering til støtte for hver sin sag. Men når jeg bedømmer det materiale, der findes, fremstår det udokumenteret, at obersten skulle have udtalt sig så kategorisk, som DR fremstiller det. DR leverer ingen dokumentation for, at den pågældende ekspertkilde skulle have udtalt sig, som DR P1 Dokumentar udlægger det. DR beskæftiger sig i selve dokumentaren overhovedet ikke med den sondring, der måtte være taktisk set mellem en FN-operation og en ikke FN-operation, og det på trods af, at det er et væsentligt punkt i den kritik mod den daværende ledelse af slaget, som

er hele formålet med DR dokumentaren. Yderligere bemærker jeg, at klager ganske vist har stærke motiver til at imødegå DR's kritiske fortolkning af ild og bevægelse. Men samme klager har en dokumenteret langvarig erfaring netop inden for disse felter taktisk føring samt vurdering af ledelse under FN-operationer. Udtalelsen fra Den Værnsfælles Forsvarskommando siger, at ild og bevægelse ofte vil indgå, men ikke er en ufravigelig standard. Dette kan ikke siges at være en bekræftelse af DR's udsagn om, at ild og bevægelse vil indgå i enhver operation. Klager påpeger, at det netop har en afgørende betydning, at en operation er en del af et internationalt og storpolitisk spil i forhold til FN og FN's muligheder for at operere i en krigszone, som det var tilfældet i Bosnien i 1994.

Vedrørende definitionen på, hvad der karakteriserer en FN-operation i forhold til brugen af ild, skriver Den Værnsfælles Forsvarskommando: *"En FN operation er karakteriseret ved, at den finder sted på et mandat fra FN Sikkerhedsråd. Der kan være tale om forskellige typer af FN operationer, fx en fredsbevarende operation direkte under FN kommando. Der kan også være tale om en operation, som gennemføres af en regional international organisation, fx NATO, på mandat fra FN Sikkerhedsråd. Graden af mulig magtanvendelse fastlægges normalt stort i mandatet fra Sikkerhedsrådet og detaljeres efterfølgende i de konkrete operative bestemmelser for den givne operation. Danske enheder eller soldater, som angribes, har uanset fx FN bestemmelser for magtanvendelse altid ret til at forsvare sig selv, indtil angrebet er afværget og ikke umiddelbart kan genoptages."*

Det er uafklaret, hvad oberst OB rent faktisk har sagt. Det er imidlertid ikke uden betydning for magtanvendelse, om der er tale om en FN-operation eller en ikke-FN operation, eftersom det i sidste ende er FN's sikkerhedsråd, der fastlægger de konkrete og nærmere bestemte rammer for magtanvendelse i den konkrete FN-operation, sådan som Den Værnsfælles Forsvarskommando skriver det. Dette punkt vil kræve et militærhistorisk studie af det pågældende FN-mandat, som ligger uden for mine muligheder i besvarelsen af dette punkt.

Ad.3. DR erkender, at dokumentaren får nævnt kampvognens tur ud af lejren i den forkerte rækkefølge. Imidlertid er denne rækkefølge ikke relevant for kernen i udsendelsens kritik, skriver redaktøren. Punktet bruges i dokumentaren til at understøtte, at der blev truffet forkerte ledelsesmæssige dispositioner – således at 2. deling ikke kunne komme i stilling, fordi 1. deling var i vejen.

Det fremstår ubegrundet og forkert, når DR's redaktionschef i sit svar til klager skriver, at *"imidlertid er denne rækkefølge ikke relevant for kernen i udsendelsens kritik."* Jeg konstaterer, at der var tale om en faktisk fejl i dokumentarens fremstilling, og at denne bør beklages.

Ad4. Et helt centralt punkt drejer sig om, hvorvidt der var radiokontakt eller ej. Her nævner klager 18 kilder, der var soldater både med 1. og 2.deling og har en anden version end dokumentarens kilder. I udgangspunktet har jeg det samme forbehold over for klagers matematiske opgørelse af antallet af kilder til støtte for sin sag som DR's opgørelse af samme. I begge tilfælde er det misvisende og forsimplet at tælle kilder på den måde. Det afgørende er, hvor værdifulde de enkelte kilder er til belysning af det, de bruges til samt deres indsigt og motiver for at sige det, de gør. Klager har til støtte for sin påstand fremsendt en række mails, hvor han har spurgt tidligere danske og svenske soldater, der var med. Der er den svenske signalmand, som stod ved siden af klager i PMV'en under operationen. Han bekræfter, at han så klager afgive ordren om at beskyde serberne. Denne kilde skriver i mail af 23. december 2016 til klager: *"I confirm you sending the order, reason why I remember it is that I asked you afterwards, due to the shelling from the tank when we started our race back home."*

Klager nævner tre andre navngivne kilder, herunder den øverstbefalende for NORDBAT 2, oberst CS. Operationen blev overvåget fra bataljonens operationsrum, hvor man kunne høre med både på kommandoerne over eskadronnettet og på bataljonnettet. Den vagthavende var den svenske kaptajn TB.

Klager har sendt mig et udskrift af en messenger-besked, han har modtaget fra den svenske kaptajn om dennes erindringer fra operationsrummet den pågældende aften. TB: *"Vi var troligen 4 personer i ops, jag, min assistent och två signalister. OM jag inte missminner mig var även stabschefen där för att följde hela händelsesförloppet via radio, jag vet att vi hörde ert nät och den ordregivning ni gjorde. Jeg måste erkänna att det som jeg verkligen kommer ihåg av detaljerne var att vi fick in rapporter från flygtplatsen om häftig eldgivning från och mot "sockertoppen" och vi kunde konstatera, att vi vet det var ni som sköt. Vi hörde dock hela ordregivningen på radio inklusive ordern at öppna eld."*

Klager fremlægger også mail fra skytten på den vogn i 2. deling, som jeg tidligere har refereret.

Delingsfører CA, 1.deling, mener, at klager gav ordren, men at 2. deling allerede af egen drift var gået i gang med at beskyde de serbiske stillinger, hvad delingsføreren har skrevet i mail til klager.

Klager har altså ved fremlæggelse af en række mails dokumenteret, at der både i 2. deling og i 1.deling er førstehandsvidner, der i dag har en anden opfattelse, end den som dokumentarens hovedkilder giver udtryk for. Blandt andet skriver klager, at han har opfordret tilrettelæggeren kontakte den daværende delingsfører for 1. deling, som kan forsikre ham, at der var trafik på nettet. DR's redaktionschef påpeger, at dokumentarens tilrettelægger har talt med 21 ud af 38 danske soldater, hvor kun to

– ifølge DR´s redaktionschef – støtter klagers og den officielle udlægning af forløbet. Disse burde have været med i programmet, og det ville ikke have ændret programmets præmis, mener redaktionschefen.

DR´s redaktionschef angiver i sit svar, at man – ifølge DR´s oplysninger – ikke kunne følge med fra operationsrummet. Det er heller ikke opført i den såkaldte radiolog. Men DR kvalificerer ikke, hvilke oplysninger og fra hvem, der dokumenterer, at man ikke kunne følge med i operationsrummet. Over for det står navngivne officerer og soldater, som skriftligt bevidner, at de har hørt radiotrafik og ordren.

DR´s redaktionschef har til klager fastholdt, at kilderne i udsendelsen ikke har modtaget ordrer fra CR eller klager, før klager – ifølge redaktionschefen – selv organiserer tilbagetrækning. I forhold til brugen af de svenske kilder skriver DR´s redaktionschef til klager: *”I forbindelse med forhold vedrørende den konkrete operation, er det en journalistisk kildekritisk vurdering, at det ikke er relevant at inddrage kilder, der ikke deltog i operationen.”*

Klager udlægger det sådan i sin mail til mig den 27. februar 2017: *”Ifølge DR deltog man kun i operationen, hvis man var i kamp. DR definerer også kamp. Vi, der ikke skød, deltog således ikke i operationen. Derfor er det kun kilder fra 2. deling, der udtaler sig i dokumentaren. Dette er altså ikke noget jeg finder på! Det står i DR´s svar. I forsvaret defineres deltagere i en operation som soldater, der løser en opgave i forbindelse med operation, men ikke i DR.”*

Jeg har spurgt Den Værnsfælles Forsvarskommando til, hvordan forsvaret definerer deltagere i kamp. Svaret lyder: *”Forsvaret har ikke en egentlig definition på ”kamp. Om en soldat eller en enhed har været i kamp, beror nok i ganske betydelig grad på en subjektiv opfattelse af begrebets betydning. Der ligger dog nok i de fleste soldaters forståelse, at det ikke nødvendigvis udelukkende omfatter situationer, hvor man personligt afgiver skud mod andre eller direkte bliver skudt på med våben. Krigsførelse går alene ud på at påtvinge modstanderen sin vilje.”*

Klager har, allerede inden udsendelsen blev bragt, gjort DR´s tilrettelægger opmærksom på, at der findes andre førstehåndskilder, som deltog i Operation Bøllebank, der har en ganske anden opfattelse af radiokommunikationen, end den kilderne i dokumentaren lægger frem. Hvorvidt der var afgivet en kommando fra cheferne er en afgørende brik i dokumentarens præmis om, at slaget ikke blev ledet og mandskabet var overladt til sig selv på helt afgørende tidspunkter. Dokumentaren rejser ligeledes den påstand, at eskadronchefen var ude af stand til at lede. DR løfter ikke den dokumentation, og de eneste kilder i dokumentaren, der støtter denne udlægning, er nogle gisninger fra DR´s kilder i 2. deling om, hvad der foregik i chefkampvognen i 1. deling. Et forløb DR´s kilder rent faktisk ikke kunne have nogen viden om. Derimod findes der en officiel bataljonsrapport om hændelsesforløbet, som

klager selv har været med til at forfatte. DR P1 Dokumentar har ikke været i stand til over for klager at dokumentere, at denne rapport skulle give en usand fremstilling. Endvidere betjener DR's redaktionschef sig af en afgrænsning af, hvilke kilder, der burde kontaktes, som er fejlagtig. Det er åbenlyst, at også de kilder, der deltog i slagets fremrykning, herunder de kampvogne, der om den svenske observationspost til undsætning samt mandskabet i de køretøjer, der rykkede frem i 1. deling, også i høj grad er en del af slaget og har værdifulde udsagn som kilder. De må eksempelvis vide bedre end soldaterne i 2.deling, hvad der faktisk skete og blev sagt i de kampvogne og den pansrede mandskabsvogn, som de befandt sig i. Forsvarets egen definition siger da også, at kamp ikke nødvendigvis udelukkende omfatter situationer, hvor man personligt afgiver skud mod andre.

Det havde derfor været rimeligt, fair og relevant og i overensstemmelse med DR's etik, hvis DR havde talt med og medtaget de udsagn fra andre soldater, der bestrider den udlægning, som tilrettelæggerens kilder kommer med. Jeg kan og skal ikke afgøre sandhedsværdien i kildernes udsagn. Men begge "lejre" af soldater har i udgangspunktet haft lige stor mulighed for at høre den kommunikation, der enten fandt sted eller ikke gjorde. Det forhold, at DR's kilder i 2. deling ikke har hørt ordrer fra klager eller andre, kan jo for så vidt være korrekt. Det kan skyldes signalforhold, tekniske problemer eller andet. Det udelukker bare ikke, at andre faktisk kan have hørt ordrene, og derfor kan DR ikke slutte fra, at DR's kilder ikke har hørt noget til, at det ikke fandt sted.

Ad.6. Klagers påstand om, at DR kun benytter kilder, der støtter DR's udlægning, og således vil DR ikke tale med skytten på den kampvogn fra 2. deling, der skød aftenens første og sidste skud, er behandlet under de forudgående afsnit.

Ad.7. DR's tilrettelægger tilsidesætter en opfordring tre uger før udsendelsen til at medtage svenske kilder.

Klager har i bilag 1 fremlagt udskrifter fra sin egen lydfile af det interview, som tilrettelæggeren foretog med klager den 14. december 2016. Lægger man det til grund, har klager gentagne gange under interviewet opfordret journalisten til at kontakte de svenske kilder. Klager henviser til konkrete svenske kilder og deres udsagn, som han opfordrer DR's tilrettelægger om at kontakte. Blandt andre en major I. Ifølge klagers udskrift udtaler journalisten ved den lejlighed sin egen personlige mening om, at han ikke tror på klager, og at der skulle være blevet sagt noget på nettet. Det, der kan udledes, er, at klager i god tid inden udsendelsen blev sendt har meget detaljeret gjort tilrettelæggeren opmærksom på en helt anden udlægning, end den der kommer frem i programmet. Tilrettelæggeren har -ifølge klagers udskrift fra eget bånd - fremsat tilkendegivelser om, hvor hans sympati i

forhold til sagens problemstilling ligger. Dette ligger i forlængelse af det skriftlige svar, som tilrettelæggeren giver delingsfører HLC. den 7. november 2016. Her giver tilrettelæggeren klart udtryk for, at *"han vil hjælpe med at få den rigtige historie ud den dag han (afdøde delingsfører EK) ikke længere var ansat i forsvaret – eller hvis skæbnen ville – hvis han skulle dø inden han var færdig med forsvaret. Desuden skal der ikke stå noget forkert i historiebøgerne."*

Udsagnet kan umiddelbart pege i retning af partiskhed fra tilrettelæggerens side, men det beviser ikke noget i sig selv. Klager kan have ret i, at det rene udsagn taget ud af sammenhængen indikerer en stillingtagen hos tilrettelæggeren, men omvendt har DR's redaktionschef også ret i, at det kræver en langt nøjere gennemgang af omstændighederne hvorunder udsagnet er fremsat, for at kunne afgøre værdien af det udsagn. Redaktionschefen understreger, at hun finder det unfair at bringe mails sendt fra tilrettelæggeren ind i sagen, sådan som klager har gjort.

Jeg kan i denne gennemgang ikke konkludere, hvad tilrettelæggerens præcise hensigt har været med de udtalelser, han fremkom med i mail den 7. november 2016. Jeg kan lægge til grund, at tilrettelæggeren måtte vide, at klager lavede sin egen båndoptagelse af det interview, som tilrettelæggeren gennemførte med klager den 14. december 2016, og at klager formodentlig gjorde dette for sidenhen at kunne dokumentere dele af, hvad der blev sagt under dette interview. Derved har tilrettelæggeren også haft en anden bevidsthed om, at interviewet kunne blive offentliggjort også fra klagers side. Det er en anden situation end når tilrettelæggeren sender en researchmail, som anses for privat. Men igen er det ikke i sig selv nok at referere udtalelser fra tilrettelæggeren under dette interview for derfra at slutte til og konkludere, at tilrettelæggeren skulle have været partisk. Med hensyn til klagers kritik af de ikke-anvendte svenske så er de behandlet under de forudgående afsnit.

Ad.8)

DR benytter en radiolog fra en PMV, der – ifølge DR's definition – ikke deltog i kampen. Men DR afviser samtidig klagers 18 kilder, som ikke deltog i kampen.

Klager anfægter, at DR kan have haft den såkaldte radiolog, der skulle stamme fra en observations-PMV. Ifølge klager findes der ikke sådan en log, og det er ikke en del af proceduren. Klager mener, at det er et falsum fremstillet til lejligheden, uden klager dog nærmere kan angive, hvem der skulle have produceret dette falsum.

Jeg har til oplysning af sagen spurgt Den Værnsfælles Forsvarskommando også om dette spørgsmål. Oberst Jens Hvid Lønborg skriver: *"En radiolog – også kaldet en signaljournal – er en registrering af den radiokommunikation, der er foregået under en operation. I signaljournalen registreres:*

- tidspunkt for signal,
- fra hvem til hvem (kaldetal til kaldetal) og
- signalets indhold

Signaljournalen kan anvendes til at dokumentere hændelsesforløb, og om nødvendigt til at genskabe hændelsen ift. en evt. debriefing, med det formål skabe klarhed over hændelsen og fastholde erfaringer fra en given operation (lessons learned/lessons identified).

Signaljournaler føres normalt først på underafdelingsniveau (kompagnier og eskadroner) og opefter, hvor der organisatorisk indgår kommandostationer, hvor signaltrafik monitoreres og kontrolleres ved net-kontrol-stationer på kommandostationen.

Der føres normalt ikke signaljournaler på delings-, sektions- og gruppeniveau; først når der meldes, kommunikeres og rapporteres på underafdelingens radionet, altså på kompagni- og/eller eskadronchefens radionet. På en eskadronchefs radionet er de enheder, chefen har kommando over - altså delingsførerne, samt førerne for de enheder der støtter eskadronen som eksempelvis sanitetsgruppe, ingeniørgruppe, mortersektion osv., afhængig af den opgave, der skal udføres. Eskadronchefen er udover at være på eskadronsnettet også på bataljonsnettet, hvor bataljonschefen koordinerer og giver ordrer til sine underlagte eskadronchefer, kompagnichefer og andre dispositionsenheder under bataljonschefens kommando."

Det fremgår af ovenstående, at Den Værnsfælles Forsvarskommando findes et standardbegreb, som kan hedde en signaljournal eller en radiolog. Deri har klager ikke ret. Svaret fra Den Værnsfælles Forsvarskommando opridser kun formalia vedrørende radiokommunikation og kan ikke tages for andet.

Hvorvidt klagers påstand om, at der er tale om et falsum eller ej, har jeg ingen forudsætninger for at afgøre på det grundlag, der ligger. Men kildebeskyttelsen er så grundfæstet et princip – (omtalt i DR´s etiske regelsæt kapitel 4), at klager ikke kan kræve at få udleveret DR´s kildemateriale vedrørende radio-loggen.

Ad9. Klager har gentagne gange krævet, at DR udleverer radio-loggen. Jævnfør mine bemærkninger under forrige punkt er kildebeskyttelsen så grundfæstet et princip, så DR kan ikke pålægges at udlevere materiale vedrørende den såkaldte radio-log.

Ad.10.

Klager påpeger, at DR udnævner ham til en "drukmås" i programmet, uden at der er nogen form for troværdig dokumentation for det. I udsendelsen siges der: "*Samtidig*

drikker både han (CR) og LRM. – ifølge JH og PL. – åbenlyst mere end de to daglige genstande, som er tilladt.”

DR svarer således på kritikken: *“Dine alkoholvaner er beskrevet af flere kilder. Også flere kilder end er med i programmet. Det ændrer dog ikke ved, at vi burde have forelagt oplysningerne for dig, før de blev bragt i udsendelsen. Intervieweren fortæller mig, at det hænger sammen med, at interviewprocessen kørte af sporet, fordi du stort set udelukkende fokuserede på en tanke om, at udsendelsen byggede på en sammensværgelse, som DR skulle være indblandet i, hvilket selvfølgelig inter har på sig. Flere spørgsmål nåede aldrig at blive besvaret på grund af dette ensidige fokus.”*

Klager var næstkommanderende hos NORDBAT2 og dermed ikke bosiddende i lejren for DANSQN. Klager fremlægger en detaljeret beregning over sine besøg hos den danske eskadron, hvoraf det fremgår, at han besøgte lejren 45 gange på cirka et halvt år (fra 21. marts til 24. september 1994), og der blev drukket alkohol ved 8 besøg. Klager slutter, at da tilrettelæggeren ikke taler med svenske kilder, kan der ikke være danske kilder i DANSQN, der kan vurdere klagers alkoholvaner. Derfor kan der, ifølge klager, ikke være nogen af DR´s kilder, der er i stand til at vurdere klagers alkoholforbrug.

Der er tale om en agtelsesforringende, skadelig og krænkende beskyldning, og det skærper kravene til forelæggelse. DR erkender, at tilrettelæggeren burde have forelagt oplysningerne for klager, før udsendelsen blev bragt. DR undskylder sig dog med, at det interview, man gennemførte med klager, blev afsporet, fordi – efter DR´s mening – klager udelukkende fokuserede på en tanke om, at udsendelsen var en sammensværgelse. Klager har til det oplyst, at det først er næsten 24 minutter inde i interviewet, at han begynder at tale om en sammensværgelse. Jeg har ikke hørt klagers lydfil og er derfor ikke i stand til at sige, hvorledes interviewet har formet sig. Men uanset interviewets udfald, burde DR have sikret sig, at klager var gjort bekendt med påstanden om druk og havde fået lov at kommentere den. DR´s redaktionschef har sidenhen efter sit svar til klager erkendt, at påstanden om druk aldrig skulle have været med i udsendelsen, og at den ikke var forelagt for klager. Det er taget til efterretning. Dette er refereret under gennemgang af DR´s svar.

Ad.11.DR gør det til klagers egen skyld, at påstanden om druk ikke er forelagt ham. Se forudgående afsnit.

Ad.12.DR afviser klagers oplysninger om, at han ikke organiserede tilbagetrækningen på trods af dokumentation i bataljonsrapporten, som klager selv har skrevet. DR´s redaktionschef har i sit svar til klager henvist til ”kildeudsagn” og den svenske oberst CS´s bataljonsrapport. Denne rapport har klager fremsendt i kopi dateret

den 30. april 1994. Rapporten er, ifølge klager, forfattet af klager og eskadronchef C.R. i den øverstkommanderende oberst CS's navn. Det er også denne svenske oberst, der har skrevet under. Heri står: *"Efter et kort koordinationsmøde kl 0025 mellem DCO og QL1 besluttede CO kl. 0030, at man skulle trække den resterende del af styrken tilbage, såfremt der var ro i OP T2 område."* (DCO er næstkommanderende ved bataljonen – klager- QL1 er eskadronchef C.R. og CO er den øverstkommanderende for bataljonen, den svenske oberst CS) Der står, at det var bataljonens chef, der traf beslutningen om tilbagetrækning.

Forholdet er bragt op af klager. Én af udsendelsens påstande er, påpeger han, at det var klager, der reelt styrede operationen, fordi eskadronchefen ikke var i stand til at lede operationen. Dokumentaren konkluderer det modsatte af, hvad der står i den bataljonsrapport, som klager har fremlagt. Cirka 15 minutter inde i dokumentaren siges det i speaken: *"De danske leopardkampvogne sender således uden eskadronchef CR eller LRM's ledelsesmæssige medvirken 72 granater efter de serbiske stillinger Først da kampen er forbi, melder LRM sig på radioen og organiserer tilbagetrækningen."*

Klager har talt med den øverstkommanderende svenske oberst CS Denne har underskrevet to enslydende udgaver af bataljonsrapporten på henholdsvis dansk og svensk samt en lidt længere på engelsk til FN. Klager har fremsendt den danske som bilag, og klager har oplyst i sin klage, at han er i besiddelse af samtlige rapporter. DR har i svar til klager skrevet, at den holder sig til den svenske oberst CS's bataljonsrapport, *"hvori det står anført, at tilbagetrækningen organiseres af dig (klager)"*

DR dokumentaren konkluderer, at det på trods af en underskrevet bataljonsrapport og på trods af klagers udsagn, var klager, der organiserede tilbagetrækningen. DR er ikke i stand til at levere dokumentation for påstanden. DR er heller ikke i stand til at påvise, at den pågældende bataljonsrapport skulle udtrykke noget andet, end klager – der selve har skrevet den – mener. Det er helt afgørende for troværdigheden af klagers udsagn, hvorvidt rapporten og læsningen af den er korrekt eller ej. DR leverer ikke dokumentation for sin udlægning i så alvorligt et spørgsmål. De eneste kilder, som DR benytter og identificerer, er de soldater fra 2. deling, som befandt sig langt væk fra 1.deling, hvor cheferne drøftede beslutningen og den øverstkommanderende, ifølge rapporten, valgte at befale tilbagetrækning. Det forekommer derfor ikke sandsynligt, at DR's kilder skulle have haft et førstehåndskendskab til, hvorledes drøftelsen mellem de tre chefer skulle have været foregået. Det forhindrer ikke, at DR's kilder kan have oplevet slaget og tilbagetrækningen på den måde, som de udtrykker sig i programmet. Men DR har valgt helt og holdent at skildre kun denne version af virkeligheden på trods af et særdeles afgørende dokument som en

bataljonsrapport til FN og på trods af førstehåndsudsagn fra de kilder, der var til stede og forfattede rapporten. Jeg finder det for sagen irrelevant, at DR's redaktionschef henviser til, at udsendelsen ikke nævner noget om den pågældende bataljonsrapport. DR har i sit svar til klager henvist til, at der skulle stå det direkte modsatte i bataljonsrapporten end det, klager anfører. Og punktet er relevant, da det drejer sig om, hvem der reelt ledede Operation Bøllebank. Derfor er det også nødvendigt for DR Dokumentar at fremlægge dokumentation for sin afvigende udlægning af bataljonsrapporten, selv om dette punkt ikke indgår i selve udsendelsen.

Ad.13. Klager finder et urimeligt, at han ikke kan få udleveret DR's dokumentation fra bataljonsrapporten. Punktet er behandlet ovenfor.

Ad.14. DR har ikke dokumentation for i bataljonsrapporten, at klager organiserede tilbagetrækningen. Også dette punkt er behandlet ovenfor.

Konklusion og sammenfatning

DR har som erklæret mål med dokumentaren "Løgner om Operation Bøllebank" at gøre op med den officielle fortælling om det slag, som i 1994 ændrede dansk militærhistorie og forsvarspolitik. Det er DR's redaktionelle ret, og det ligger inden for DR P1 dokumentargenren, at bringe ny viden frem om etablerede opfattelser af et hændelsesforløb. Men dokumentaren rummer problemer, både hvad angår dokumentation for flere alvorlige påstande og hvad angår mangel på forelæggelse af oplysninger, som kan være både skadelige, krænkende og agtelsesforringende for klager. Det erkender redaktionschefen også, hvilket sker på tre centrale og afgørende punkter.

For det første var der ikke dækning for selve programmets titel "Løgner om Operation Bøllebank." Dokumentaren ville fortælle historien set fra de soldater, der åbnede ild mod serberne. Det var postulerende og dermed ikke retvisende at benytte ordet "løgn" i den sammenhæng, erkender redaktionschefen.

For det andet erkender redaktionschefen, at udsendelsens påstande om klagers drikkevaner var udokumenterede. De fremstår krænkende, sådan som kilderne udtrykker det i dokumentaren, fordi disse påstande sættes sammen med kildernes opfattelse af, at der på grund af druk skete et ledelsesmæssigt svigt.

Samtidig erkender redaktionschefen, at der ikke er sket en forelæggelse af disse påstande over for klager, hvilket er en klar fejl.

Endelig erkender redaktionschefen, at balancen i programmet var skæv. Der skulle have været en kilde med, som støttede klagers version af hændelsesforløbet – ud

over klager selv. For at få den rette balance skulle en sådan kilde have været citeret i udsendelsen, således at det ikke kun var klager, der i programmet støttede den officielle version, erkender redaktionschefen.

Jeg lægger til grund, at DR P1 Dokumentar selv har oplyst, at de har talt med hovedparten af de danske soldater, der deltog i Operation Bøllebank. Det er sket som anonyme kilder. Men P1 Dokumentar har ikke i tilstrækkelig grad sandsynliggjort, hvem disse kilder var samt deres placering i forhold til begivenhederne, hvilke motiver, de måtte have, og hvordan man kan vægte deres udsagn til støtte for programmets præmis.

DR var i sin ret til at afprøve nogle kontroversielle påstande om hændelsesforløbet, men har ikke udvist den fornødne omhu med at efterprøve og dokumentere fremsatte påstande undervejs i dokumentaren. DR har ifølge egne oplysninger gennemført interview med hovedparten af de danske soldater, der var med i den militære operation. Brugen af anonyme kilder kan være ikke bare nyttigt, men også helt nødvendigt for at bringe oplysninger af væsentlig samfundsmæssig interesse frem. Eftersom DR ud fra egne oplysninger i denne konkrete sag af hensyn til kildebeskyttelsen ikke har kunnet bruge udsagn eller andet kildemateriale fra disse anonyme soldater og lægge det frem i udsendelsen, fremstår den dokumentar, som lytterne kunne høre og forholde sig til, som postulerende og mangelfuld i sin dokumentation. Klager får derfor medhold i, at sammenfattende fremstår dokumentaren på afgørende punkter ensidig og med fejl. Klager får medhold. Ovenstående konklusion bør omtales i en artikel på siden "Fejl og Fakta" på dr.dk. Desuden beklager DR P1 Dokumentar i overensstemmelse med konklusionen ved næste sending af radioprogrammet P1 Dokumentar. Endelig skal det af hensyn til eventuel streaming og genudsendelse fremgå, at programmet har fået kritik.

Jesper Termansen, den 28. marts 2017